

Luca napja

Régi babonás szokások a magyar népnél

A mai nap Luca napja, amelyről oly sokat beszél a nép. A pogány világ fantasztikus költészetének romjaiból maradt reánk az a sok babonás szokás, amely Luca napjához fűződik. Valószínű, hogy Lucia sirakuzai vértanúval van némi összefüggésben, de hogy minőben, az már teljesen elveszett a letűnt évszázadok homályában. Jelképe a Luca napnak a boszorkányszög, amely nem más, mint szabályos ötszögű csillár, amelynek a képleteiből aztán sok mindenfélét jósoltak valamikor. Annyit határozottan ki lehet mutatni, hogy a december 6-iki krampuszal valamelyes összefüggésben van A krampuszt, aki puttonyban viszi el a rossz gyermekeket, ördögösség hírével ruházta föl a babona.

Luca napja nálunk fontos szerepet játszik az időjósulásban is. Amilyen a rákövetkező évnek első hónapja. A februárius időjárása hasonlatos december 15-iki időhöz és így tovább. Ezért a néphit a téli napfordulat idejének ősi pogány szokásaiból származik. Van a néphiedelemnek egy mulatságos része is, amely Luca-székéhez kapcsolódik.

Az ország számos vidékén régi szokás volt, hogy Luca napján egy kis széket kezdtek faragni. De minden nap csak annyit volt szabad rajta dolgozni, hogy karácsony estére elkészüljön. Az ilyen kis zsámolyszerű széket aztán magukkal vitték az éjféli misére. Ráültek Luca székére, szemben az oltárral s a néphit azt tartotta, hogy arról a székről megláthatta az ember a község boszorkányait. Arról lehetett őket fölismerni, hogy háttal fordultak az oltár felé. Régente, amikor még Kálmán király bölcs törvényére mit sem hederítettek, volt némi alapja e bolond szokásnak, de ma már teljesen kiment a divatból.

Elég szomorú volt az, hogy még a tizennyolcadik században is tömegesen égették nálunk a boszorkányokat, akik szárazságot, dögvészt, pusztulást okoznak, s az ördöggel való cimboraságukat egy patanyom bizonyította a testükön. Szegeden tizenegy boszorkányt égettek meg, köztük a nyolcvan éves Rózsa Dánielt, egy városi szenátor atyját. A megégetett aggastyán fia aztán úgy állt bosszút ezért szenátortársain, hogy meghívta őket halotti torra s pompás gulyást tálaltatott nekik.

Mikor aztán szenátor uraimék jól bekanalaztak belőle és sok jófajta borral le is nyomtatták, a fiatal Rózsa megkérdezte tőlük, hogy ízlett-e nekik a gulyáshús?

— Pompás volt, felséges, isteni — hadarták az elázott szenátorok, mire Rózsa gúnyosan vágta oda nekik.

— Szóval, kegyelmetek nem is álmodták, hogy kutyahúst ettek.

A szenátor urak öklöndözni kezdtek és szaladtak haza, közben pedig a hideg rázta őket.

Az ungvári várban, ahol egykor Nagy Bercsényi Miklós Ung megye örökös főispánja és Hódmezővásárhely ura lakott, ma is látható egy kivájt felületű lapos kő, amelyen 1791-ben égették meg az utolsó boszorkányt.

Luca napján általános szokás, hogy a gazdasszonyok megnyomkodják a tyúkjait, hogy a jövő esztendőben jó tojósak legyenek. Egyes vidéken, így például Vas megye számos német falvaiban még ma is szokásos a palauzsolás.

Forrás: Szamos, 1911. december 43. évfolyam, 289 szám 1-2.

https://library.hungaricana.hu/hu/view/Szamos_1911_12/?query=luca%20sz%C3%A9k&pg=146&layout=s